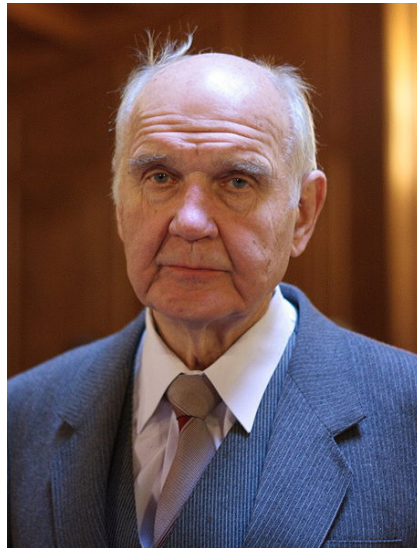

лом освіти. Були спроби знищити архіви цього відділу – хтось видав таке розпорядження. Я його не виконав, наказав підлеглим зберегти кожен документ. Я глибоко вдячний архівістам. Ще й за те, що вони упродовж війни зберігали в Уфі оригінали моїх документів. Паспорт, партійний квиток, особову справу – все це мені повернули наприкінці 1945 р. Таких фактів – тисячі. Вони підтверджують думку про те, що архіви – невід’ємна інституція будь-якої державної системи.

Ігор ЮХНОВСЬКИЙ,
академік НАН України,
виконуючий обов’язки голови
Українського інституту національної
пам’яті, Герой України

– До архівних документів я вперше звернувся, коли працював у Львівській області і займався питаннями сільського господарства. Річ у тім, що якраз тоді почали роздавати землю селянам. Кожен мав отримав свою ділянку. Отож і виникла необхідність визначити межі цих ділянок. А для цього потрібно було з’ясувати, яку саме власність мали селяни до радянської влади. Звичайно, без архівних документів вирішити справу було неможливо. Ось тоді я звернувся до архіву Львівської області. Запам’яталися довжелезні стелажі, ідеальний порядок у приміщеннях. Я одразу зрозумів, що в них зберігаються дуже цінні речі. Згодом поїхав до Австрії, щоб вивчити тамтешній досвід ведення земельного кадастру. Я був вражений тим, як у них ретельно, на підставі архівних документів 100–200-річної давності визначаються земельні межі. Впевнений, що зберегти історію свого народу – це означає не тільки зберегти пам’ять про окремі, хай навіть епохальні події. Дуже важливо зберегти пам’ять про власність. Без неї держава нічого не варта... Загалом архіви посідають особливе місце в суспільстві. Щоправда, за радянських часів, коли влада чинила терор проти свого народу і диктувала свою волю, архівні документи були також деформовані. Мабуть, саме через це ми так довго і болісно йдемо до історичної правди свого минулого. Я не професійний архівіст, але вважаю, що архіви повинні виконувати дві найголовніші функції: зберігати документи формального характеру, тобто різноманітну документацію органів влади та управління і усні розповіді, пояснення і свідчення людей. Коли вони не бояться говорити відверто, їхня правда засвідчує про ступінь спотворення істини. Якщо

говорити про Другу світову війну, то для нас надзвичайно важливо (враховуючи масштаби горя, яке пережила Україна) зберегти історичну пам'ять про той жахливий період. Якщо мене запитати, які висновки роблять співробітники нашого інституту, досліджуючи документи, я відповім так: війну розв'язали дві злочинні державні формації – гітлерівська Німеччина і комуністичний режим Радянського Союзу. Друга світова завдала величезних втрат всьому СРСР, однак найбільше постраждала Україна. З 9 мільйонів людей, які були мобілізовані на фронт, понад 4 мільйони загинули. До речі, ця цифра “коливається” від 4 до 6 мільйонів. Півтора мільйона стали каліками. З архівних документів видно, що до українців ставилися погано і німці, і радянська влада. Вона вважала, що українці не хотіли воювати і відсиджувалися вдома. Під час Другої світової війни було три воюючі сили – Радянський Союз, фашистська Німеччина і УПА. На боці кожної з них були українці. Хто служив у лавах Червоної Армії вийшов переможцем. Нацисти зазнали поразки, а кому довелося боротися в загонах УПА вони, як виявилось, вели безнадійну війну, хоча вона й передбачала національне визволення. І нині, якщо ми прагнемо консолідувати українське суспільство, ми повинні сказати, що кожна ця група людей має право на свою історичну пам'ять. А на півлічній виступи проти дій радянської, німецької сторін і УПА потрібно накласти табу. Я переконаний: саме в такий спосіб можна врівноважити суспільні настрої.

Юрій РИБЧИНСЬКИЙ,

український поет, драматург, сценарист,
заслужений діяч мистецтв України, народний артист України

– Я вважаю, що для історії будь-якої держави архіви – це як Біблія. Можливо, навіть більше, бо в Біблії багато міфології. Архіви ж дають змогу найбільш точно й прискіпливо встановити істину, відтворити минуле. Тобто архіви – це своєрідний Музей історії.

Коли навчався в університеті, мені довелося деякий час працювати в Москві, в Центральному державному архіві літератури і мистецтв. Я знаю, наскільки цікаво будь-якому початківцю-літератору брати в руки рукописи, скажімо, Гоголя, Цветаєвої, інших геніальних людей, мати справу з першоджерелами – чернетками, позначеними правками, які робили наші класики. Бачити їхній почерк, скажу відверто, це хвилює. Поза сумнівом, без архівів неможливо уявити розвиток держави. Адже документальні свідчення про ті чи інші події допомагають суспільству не тільки аналізувати їх, а й обирати шлях розбудови держави. Що стосується “розкриття” архівів, оприлюднення фактів, які, можливо, є дражливими для когось, то я впевнений: це потрібно робити, залучаючи професіоналів. Не варто висмикувати якісь окремі епізоди із загаль-